

شناسایی عوامل مرتبط گردشگری سلامت در همه گیری کووید ۱۹

قاسم زارعی^۱

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: ویروس کووید ۱۹ تاثیر انکارناپذیری بر بخش‌های مختلف اقتصادی گذاشته است و بخش گردشگری و از جمله گردشگری سلامت نیز از این موضوع مستثنی نبوده است. هدف این پژوهش شناسایی عوامل مرتبط گردشگری سلامت در همه گیری کووید ۱۹ بود.

روش بررسی: پژوهش به صورت کیفی و با روش تحلیل تم انجام شد. جمع آوری اطلاعات با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با خبرگان گردشگری سلامت و گردشگران سلامت انجام گردید. نمونه گیری هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که در مجموع ۱۴ نمونه انتخاب شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که عوامل مرتبط گردشگری سلامت با کووید ۱۹ در دو حوزه خرد و کلان بوده است. در حوزه خرد سه دسته عوامل شامل عوامل مرتبط با حوزه خدمات گردشگری سلامت، عوامل مرتبط با خدمات جانبی گردشگری و عوامل مرتبط با گردشگران سلامت از کووید ۱۹ تاثیر گرفته‌اند. در بخش کلان نیز عوامل مرتبط گردشگری سلامت با کووید ۱۹ در ۴ بخش اقتصادی، تکنولوژیک، سیاسی - قانونی و فرهنگی - اجتماعی بوده است.

نتیجه گیری: بر اساس نتایج پژوهش، مواردی همچون کمبود تجهیزات به دلیل اختصاص آن به بخش‌های کرونایی، گسترش خدمات آنلاین، کمبود نیروی انسانی متخصص بر گردشگری سلامت تاثیر داشته‌اند. در بخش عوامل مرتبط با خدمات جانبی ظرفیت‌های بلااستفاده افزایش یافته‌اند و این بحث منجر به تعطیلی برخی بخش‌ها گردیده است. این موضوع ظرفیت خدمات جانبی را در پسا کرونا کاهش داده و تهدیدی برای توسعه گردشگری سلامت است. در بخش گردشگران سلامت نیز کرونا منجر به افزایش سطح آگاهی عمومی گردشگران و نیز افزایش نگرانی‌های سلامتی شده است و از سوی دیگر حساسیت قیمتی در مقابل مباحث سلامتی کاهش یافته است.

واژه‌های کلیدی: کووید ۱۹؛ گردشگری سلامت؛ عوامل خرد؛ عوامل کلان.

پیام کلیدی: پژوهش حاضر ابزاری در اختیار سیاستمداران و برنامه ریزان حوزه سلامت قرار می‌دهد تا برآوردی از ارتباط گردشگری سلامت با کووید ۱۹ داشته باشند. با توجه به یافته‌های پژوهش بایستی گسترش خدمات آنلاین، برنامه‌ریزی برای کاهش اثرات منفی کمبود نیروی متخصص و تقویت تجهیزات انجام گیرد؛ کاهش ظرفیت خدمات جانبی گردشگری در اثر کووید ۱۹ در بلند مدت بر گردشگری سلامت تاثیر گذار است و افزایش رعایت اصول بهداشتی در گردشگری سلامت به دلیل افزایش حساسیت‌های جامعه به اصول بهداشتی بایستی در برنامه قرار گیرد.

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱/۲۴

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۳/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۴/۱۵

ارجاع: زارعی قاسم. شناسایی عوامل مرتبط گردشگری سلامت در همه گیری کووید ۱۹. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۹: ۱۰۳-۹۶. (۲۰۲۱)

مقدمه

گردشگری به عنوان یک پدیده انبوه بزرگ‌ترین تحرک اجتماعی در پهنه جغرافیایی جهان به حساب می‌آید (۱). صنعت گردشگری یکی از بزرگ‌ترین و پرزاده‌ترین بخش‌های اقتصادی در جهان است که ارزش افزوده زیادی را تولید می‌کند و در دیگر فعالیت‌های اقتصادی و فرهنگی تاثیر مستقیم و غیرمستقیم می‌گذارد (۲)؛ این صنعت یکی از سریع‌ترین صنایع در حال رشد در جهان است (۳)، (۴، ۵). در میان حوزه‌های گردشگری، صنعت گردشگری سلامت به دلیل ظرفیت بالا و مزایای رقابتی زیاد از توجه خاصی برخوردار شده است (۶، ۷). خدمات گردشگری سلامت ساختاری چندوجهی دارد و در ارتباط با الگوی تخصصی در حیطه پزشکی و عوامل مرتبط با آن می‌باشد (۸).

پیش‌بینی‌ها در سال ۲۰۱۹ حاکی از آن بود که اقتصاد جهانی در مسیر بهبودی قرار دارد. اوضاع تنش‌های تجاری و سیاسی در شرایط نه چندان بد تلقی می‌شد و پیش‌بینی‌های رشد و شرایط بازارهای مالی پرنشاط بودند؛ اما بعد از گذشت چند ماه

تغییراتی وسیع در متغیرهای اقتصادی در سطح جهانی به دلیل شیوع ویروس کرونا رخ داد و همه آن پیش‌بینی‌ها رنگ باختند (۹). ویروس کرونا و اثرات آن هم در سطوح متفاوت (خرد و کلان) و هم از دیدگاه‌های مختلف پزشکی، اجتماعی و اقتصادی قابل بحث است (۱۰).

کرونا ویروس از هر نظر دنیا را تغییر داده و نقش بسزایی در توقف تحرک اجتماعی بزرگ، سفرهای بین‌المللی، تقاضای گردشگری و صنعت مهمان‌نوازی داشته است (۹). بحران‌ها وقایع منظم سفر و گردشگری هستند (۱۱)؛ اما بحران ناشی از همه‌گیری کووید ۱۹ از بسیاری جهات متفاوت و منحصر به فرد بوده است؛ اول، کاهش در مسافرت،

۱-دانشیار، مدیریت بازرگانی، گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

نویسنده طرف مکاتبه: قاسم زارعی؛ دانشیار، مدیریت بازرگانی، گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه محقق

اردبیلی، اردبیل، ایران Email: zareigz@gmail.com

نظری ادامه می‌یابد و پس از آن متوقف می‌شود. بدین ترتیب که پس از مصاحبه ۱۲ یافته کد جدیدی حاصل نشد. در ادامه برای اطمینان از اشباع نظری، دو مصاحبه دیگر انجام گرفت و با توجه به عدم دستیابی با کد جدید، نسبت به اشباع نظری اطمینان حاصل شد. برای اطمینان از روایی مصاحبه‌ها، اعتماد سازی در مصاحبه‌ها صورت گرفت، نتایج مصاحبه مجدد با مصاحبه شونده‌گان مرور گردید، همچنین با تنظیم سؤالات مصاحبه بدون سوگیری و سعی در دخالت کمتر در صحبت‌های افراد سوگیری در مصاحبه‌ها به حداقل کاهش یافت. برای افزایش پایایی نیز از یادداشت‌برداری مفصل و کدگذاری مکرر استفاده گردید. در ابتدای مصاحبه نیز به صورت کلی هدف پژوهشگر به مصاحبه شونده‌گان اعلام شد و تأکید گردید که از اطلاعات مصاحبه فقط برای اهداف پژوهشی استفاده می‌شود و هویت افراد مصاحبه‌شونده در گزارش‌های پژوهش منتشر نخواهد شد. داده‌های حاصل از مصاحبه، با استفاده از تحلیل تم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش از روش پیشنهادی Clarke و Braun (۲۳) برای تحلیل تم استفاده شده است که شامل شش مرحله است: مرحله اول: آشنایی با داده‌ها؛ محقق با غرق شدن در داده‌ها و مرور مستمر داده‌ها با عمق و غنای محتوای آن‌ها آشنا شد. در این پژوهش تمامی داده‌ها توسط محقق و با انجام مصاحبه گردآوری شده، سپس تمامی مصاحبه‌ها به کرات بررسی شد تا محقق بر داده‌ها کاملاً مسلط باشد و جمع‌آوری اطلاعات تا زمانی که محقق از اشباع نظری آن اطمینان حاصل کند ادامه یافته و ایده‌های به دست آمده به صورت مکتوب درآمد؛ مرحله دوم: ایجاد کدهای اولیه: در این مرحله کدهای اولیه ناشی از داده‌ها تشکیل شد. پژوهش حاضر چندین بار کدهایی اضافه و برخی کدها حذف شدند از طرفی برخی کدهایی که مفهوم بسیار شبیه به هم داشتند با هم ادغام شدند یعنی عمل کدگذاری تنها یک مرتبه از اول تا آخر انجام نشد بلکه چندین بار داده‌ها بازبینی شدند و تغییرات لازم انجام شد؛ مرحله سوم: جستجوی تم‌ها: در این مرحله دسته‌بندی کدهای مختلف موجود در قالب تم‌های احتمالی و مرتب کردن همگی خلاصه داده‌های کدگذاری شده به شکل تم‌های مشخص شده انجام شد. در این مرحله برخی از کدهای اولیه، تم‌های اصلی را تشکیل دادند؛ مرحله چهارم: در این مرحله بازبینی کدها در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده انجام و اعتبار تم‌ها در ارتباط با مجموعه داده‌ها بررسی شد؛ مرحله پنجم: تعریف و نام‌گذاری تم‌ها: تم‌هایی که برای تحلیل ارائه شده تعریف و بازبینی مجدد گردیده و عنوان مشخص و واضحی به خود گرفتند؛ مرحله ششم: تدوین گزارش: در این مرحله گزارش نهایی پژوهش تدوین گردید. در این مطالعه کلیه ملاحظات اخلاقی رعایت شد.

یافته‌ها

از بین ۱۴ نفر خبره مصاحبه شده، ۱۰ نفر جزو خبرگان حوزه گردشگری سلامت و ۴ نفر گردشگر سلامت بودند. از بین مصاحبه‌شوندگان ۳ نفر دارای دکترای تخصصی در حوزه‌های گردشگری و بازرگانی بوده و تجربه پژوهشی نسبتاً بالایی در گردشگری سلامت داشتند. ۱ نفر پزشک عمومی و ۱ نفر پزشک متخصص بودند. ۲ نفر از کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بودند که در حوزه‌های مرتبط با گردشگری سلامت فعال بودند. ۱ نفر پرستار، ۲ نفر از مدیران آژانس‌های مسافرتی و ۴ نفر گردشگر سلامت بودند. میانگین سنی مصاحبه‌شوندگان ۴۵ بود و از بین آنها ۸ نفر مرد و ۶ نفر زن بودند. جدول ۱ مشخصات کلی مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد.

شکل ۱ عوامل اساسی گردشگری سلامت متاثر از کووید ۱۹ را نشان می‌دهد.

همان‌نوازی و جهانگردی در سراسر جهان اتفاق افتاده است؛ دوم، ضررهای اقتصادی بسیار چشمگیرتر بوده است؛ سوم، بحران جاری امکان ایجاد تغییراتی اساسی را در بسیاری از بخش‌های گردشگری دارد؛ بنابراین در نتیجه گسترش جهانی کووید-۱۹، صنعت گردشگری و میهمان‌نوازی با یکی از جدی‌ترین بحران‌های عملیاتی، تجاری و مالی خود روبه‌رو شده است (۱۲).

صنعت گردشگری تأثیر بسیار زیادی از شیوع بیماری کووید ۱۹ پذیرفته است و در این بین گردشگری سلامت نیز از این موضوع تأثیر پذیرفته است (۱۰). در واقع گردشگری سلامت یکی از صناعت‌های رو به رشد دنیاست (۱۳) که بحران کرونا به شدت روی آن تأثیر منفی گذاشته است (۱۰، ۱۴). بحران کرونا به علت تضعیف بازار گردشگری سلامت، مراکز تشخیصی درمانی و شرکت‌های تسهیلگر را با تنگنای بیشتری در امور مالی رو به رو کرده است (۱۵). طبق اعلام شورای جهانی سفر و گردشگری، بیش از ۵۰ میلیون شغل در صنعت گردشگری/مهمانداری در حال حاضر در معرض خطر قرار گرفتند (۱۶). به ویژه، بسیاری از کارمندان در صنعت گردشگری و مهمانداری نمی‌توانند در خانه (از راه دور) کار کنند (۱۱). براساس دیدگاه فرنادس (۱۷)، پاندمی ۲۰۲۰ منجر به کاهش ساعات کاری، میزان حقوق کارمندان و مرخصی‌های بدون حقوق بسیاری از کارمندان در بخش گردشگری شده است (۱۸). کووید ۱۹ اثرات جبران‌ناپذیری بر گردشگری سلامت ایران وارد کرده است (۱۹). با توجه به مباحث مطرح شده، تأثیر کرونا بر گردشگری سلامت انکارناپذیر بوده است و فعالان گردشگری سلامت، باید عوامل مرتبط حوزه گردشگری سلامت با کرونا را مشخص نموده و برنامه‌هایی را برای زنده نگه داشتن این صنعت از طریق همکاری و مشاوره تدوین نمایند (۱۴). چندین مطالعه به بررسی نقش کووید ۱۹ بر گردشگری پرداخته‌اند؛ برای نمونه عباس و همکاران (۲۰) نشان دادند که نوآوری و تغییر در بازتنظیم صنعت گردشگری در پاسکرونا تأثیرگذار است. Mulder (۲۱) نیز به این نتیجه رسید که همه‌گیری ویروس کرونا بدترین شوک برون‌زا به صنعت گردشگری بوده است. راهکارهایی برای بهبود پایدار شرایط گردشگری ارائه نمود.

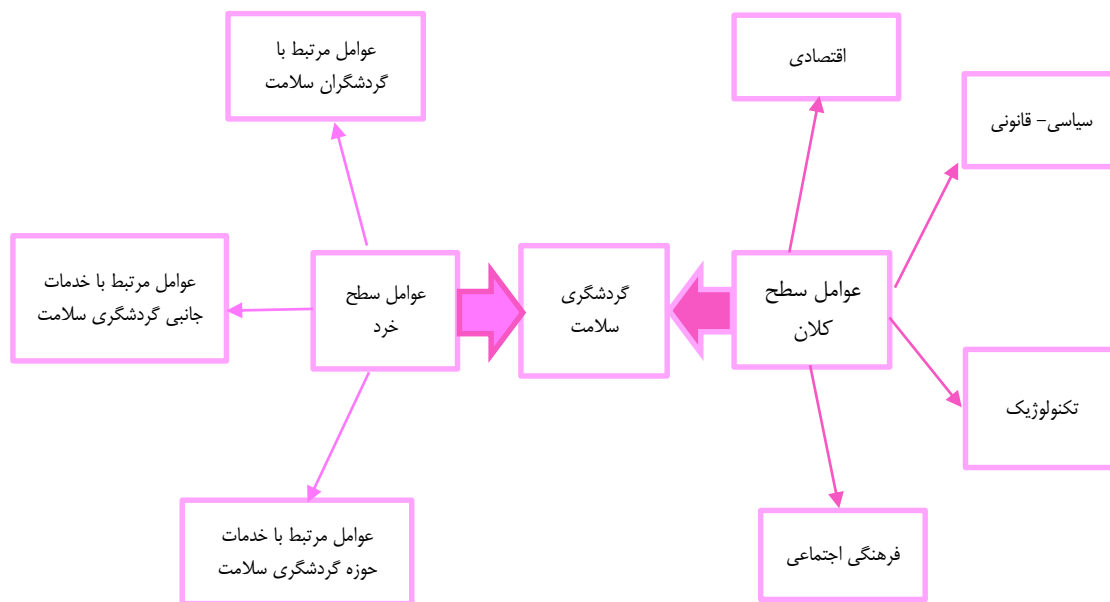
Cheng and Zetina (۲۲) نیز اثرات اقتصادی شدیدی از کووید ۱۹ در حوزه گردشگری گزارش نمودند. دهقان و همکاران (۱۹) نیز به بررسی استراتژی‌های حوزه گردشگری سلامت در کنترل پیامدهای کووید ۱۹ پرداختند و ضمن تحلیل نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه گردشگری سلامت در کنترل پیامدهای کووید ۱۹، استراتژی‌های دفاعی و رقابتی را برای گردشگری سلامت پیشنهاد نمودند. شاید در نگاه اول اینگونه به نظر برسد که با توجه به اینکه کرونا یک نوع بیماری است می‌تواند تأثیر مثبتی بر گردشگری سلامت داشته باشد ولی این یک روی سکه است و کرونا جنبه‌های مثبت و منفی متفاوتی بر گردشگری سلامت داشته است. بر این اساس هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی عواملی است که در حوزه گردشگری سلامت با کووید ۱۹ مرتبط بوده‌اند؛ لذا سوال اصلی پژوهش این است که عوامل اساسی مرتبط گردشگری سلامت در همه‌گیری کووید ۱۹ کدامند؟

روش بررسی

این مطالعه در قالب روش‌های کیفی پژوهش و با استفاده از تحلیل تم انجام گرفت. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۴ نفر از خبرگان دانشگاهی حوزه گردشگری، صاحب‌نظران و مدیران حوزه گردشگری سلامت و همچنین گردشگران سلامت استفاده شد. نمونه‌گیری به صورت نظری انجام شد. در نمونه‌گیری نظری تعداد دقیق نمونه از قبل مشخص نیست، بلکه نمونه‌گیری در میدان تحقیق انجام می‌گیرد و فرآیند نمونه‌گیری تا مرحله اشباع

جدول ۱: مشخصات کلی مصاحبه‌شوندگان

کد مصاحبه شونده	مدرک تحصیلی	عنوان شغلی	سن	جنس
۱	دکترای مدیریت گردشگری	عضو هیات علمی دانشگاه	۴۱	مرد
۲	دکترای مدیریت گردشگری	عضو هیات علمی دانشگاه	۴۹	مرد
۳	دکترای مدیریت بازرگانی	عضو هیات علمی دانشگاه	۳۹	مرد
۴	پزشک عمومی	پزشک	۵۱	زن
۵	پزشک متخصص جراحی	پزشک	۴۸	مرد
۶	کارشناس ارشد پرستاری	پرستار	۳۸	زن
۷	کارشناس ارشد گردشگری	کارشناس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری	۳۵	زن
۸	کارشناسی مدیریت	کارشناس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری	۵۱	مرد
۹	کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی	مدیر آژانس مسافرتی	۳۶	زن
۱۰	کارشناس گردشگری	مدیر آژانس مسافرتی	۴۲	مرد
۱۱	دیپلم (گردشگر سلامت)	کارمند	۵۶	زن
۱۲	کارشناس کامپیوتر (گردشگر سلامت)	آزاد	۴۴	مرد
۱۳	کارشناس ارشد عمران (گردشگر سلامت)	آزاد	۳۹	مرد
۱۴	دیپلم (گردشگر سلامت)	آزاد	۶۳	زن

شکل ۱: عوامل مرتبط گردشگری سلامت در همه‌گیری کووید ۱۹

جدول ۲: عوامل مرتبط گردشگری سلامت در همه‌گیری کووید ۱۹ در نتیجه تحلیل تم

کدهای محوری	مقوله‌ها	نمونه‌هایی از کدهای باز
عوامل سطح خرد	عوامل مرتبط با گردشگران سلامت	نگرانی‌های سلامتی عمومی در گردشگران افزایش یافته است. حساسیت نسبت به قیمت در مقابل سلامتی کمتر شده است. آگاهی گردشگران سلامت نسبت به قبل بیشتر شده است. تاثیرپذیری گردشگران سلامت عبارات سلامتی در تبلیغات بیشتر شده است. ظرفیت قابل استفاده در حوزه حمل و نقل نسبت به قبل کمتر شده است. هتل‌ها با ظرفیت کمتری فعالیت می‌کنند. برخی رستوران‌ها و سایر خدمات جانبی به دلیل مشکلات ناشی از کرونا تعطیل شدند. در برنامه‌های بازاریابی هتل‌ها و مراکز گردشگری اصول سلامتی پررنگ‌تر شده‌اند. محدودیت‌هایی بر خدمات مرتبط با تغذیه ایجاد شده است. نیروی انسانی متخصص برای خدمات دهی به گردشگری سلامت با کمبود مواجه است. برخی زیرساخت‌ها به حوزه کرونا اختصاص یافته‌اند. خدمات سلامت الکترونیک و خدمات آنلاین پزشکی در دنیا شتاب بیشتری در توسعه گرفته‌اند. نرم افزارها و اپلیکیشن‌های پزشکی متنوعی ایجاد شده است. تجهیزات و نرم افزارهای تشخیص آنلاین افزایش یافته‌اند.
	عوامل خدمات جانبی گردشگری سلامت	رشد اقتصادی کشورها در اثر کرونا کاهش چشم‌گیری داشته است. عرضه و تقاضای گردشگری سلامت کاهش یافته است. توان اقتصادی برای سرمایه‌گذاری در حوزه سلامت کاهش یافته است. نرخ بیکاری افزایش پیدا کرده است و منجر به کاهش توان اقتصادی مردم شده است. برخی قوانین مسافرتی تغییر یافته‌اند. الزامات قانونی واکسیناسیون برای مسافرت ایجاد شده‌اند. سطح استانداردهای بین‌المللی تغییر کرده است. باز بودن مرزها به روی گردشگران کشورها دائمی نیست و امکان ایجاد محدودیت‌ها در اثر شدت اپیدمی‌ها وجود دارد. تقویت زیرساخت‌های الکترونیک با سرعت بیشتری انجام می‌شود.
	عوامل مرتبط با خدمات حوزه گردشگری سلامت	توسعه فناوری‌های دانش بنیان شتاب بیشتری گرفته است. روند تغییرات حوزه الکترونیک بسیار سریع‌تر شده است. آگاهی اجتماعی افزایش پیدا کرده است. حساسیت‌های سلامتی در جامعه بیشتر شده است. نگرانی‌های ناشی از شیوع بیماری در اثر ورود گردشگران ایجاد شده است.
	عوامل سطح کلان	سیاسی-قانونی
	اقتصادی	فرهنگی-اجتماعی

جدول ۲ خروجی مربوط به کدگذاری داده‌ها را نشان می‌دهد. نتایج بیانگر این است که گردشگری سلامت در دو سطح کلان و خرد از کووید ۱۹ متأثر است.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که گردشگری سلامت در دو سطح خرد و کلان تحت تأثیر کووید ۱۹ بوده است. در سطح خرد گردشگری سلامت در سه حوزه عوامل مرتبط با گردشگران سلامت، عوامل مرتبط با خدمات جانبی گردشگری سلامت و عوامل مرتبط با خدمات حوزه گردشگری سلامت از کووید ۱۹ متأثر بوده است؛ همچنین در سطح کلان در چهار حوزه اقتصادی، سیاسی-قانونی، تکنولوژیک و فرهنگی-اجتماعی کووید ۱۹ بر گردشگری سلامت تأثیرگذار بوده است.

کیاکجوری و همکاران (۲۴) در مطالعه خود مزیت‌های رقابتی کسب و کارهای گردشگری سلامت در پساکرونا را در شش بعد فرهنگ، زیرساخت، دسترسی به و امکانات، عامل زیست محیطی، قیمت و نیروی متخصص شناسایی کردند. علیرغم اینکه این پژوهش برای دوران پساکرونا انجام شده است اما می‌توان گفت مولفه فرهنگ در آن مطالعه با بعد فرهنگی اجتماعی شناسایی شده در این پژوهش همخوانی دارد. مطابق دیدگاه یکی از مصاحبه‌شوندگان «کرونا منجر به تغییر در فرهنگ جامعه در حوزه‌های بهداشتی شده است و نگاه‌ها نسبت به گردشگری سلامت عوض شده است». همچنین در پژوهش حاضر کاهش حساسیت قیمتی به عنوان یکی از کدهای باز در عوامل مرتبط با گردشگران سلامت شناسایی شده است و منطبق با نظر یکی از مصاحبه‌شوندگان «وقتی مساله مرگ و زندگی مطرح می‌شوند اولویت‌ها تغییر پیدا می‌کند و مردم کمتر نسبت به قیمت خدمات سلامتی حساس می‌شوند». همچنین عامل کمبود نیروی متخصص به عنوان کد باز عوامل مرتبط با خدمات حوزه گردشگری سلامت شناسایی شده است که این دو مورد نیز با پژوهش کیاکجوری و همکاران (۲۴) همراستا است. در واقع مطالعات قبلی همچون مطالعه حاضر تصدیق می‌کنند که با شیوع کرونا، فرهنگ جامعه دچار تغییر شده است و این موضوع در حوزه گردشگری سلامت نیز مطرح است. همچنین دگرگونی در حوزه نیروی متخصص انسانی و کمبودهای ناشی از آن در گردشگری سلامت مشاهده می‌شود.

دهقان و همکاران (۱۹) در تحقیق خود استراتژی منتخب گردشگری سلامت در دوران کرونا را شامل استراتژی تدافعی و رقابتی تعریف کردند. آنها استراتژی حفظ و نگهداری را به عنوان بهترین انتخاب در شرایط کرونا در گردشگری سلامت ایران معرفی کردند. با وجود اینکه این پژوهش به صورت مستقیم ارتباطی با پژوهش حاضر ندارد، ولی می‌توان گفت با توجه به مواردی همچون کمبود تجهیزات و کمبود نیروی انسانی که جزو کدهای شناسایی شده در این پژوهش است و همانگونه که یکی از مصاحبه‌شوندگان اعلام نمود «با ورود کرونا، بخش اعظمی از تجهیزات گردشگری سلامت به بخش کرونایی منتقل شد و این موضوع صدمات جبران‌ناپذیری بر گردشگری سلامت وارد نمود». بر این اساس می‌توان گفت که استراتژی حفظ و نگهداری پژوهش دهقان و همکاران (۱۹) با تحقیق حاضر همخوانی دارد. در واقع شیوع ویروس کرونا تأثیر عمیقی در تناسب تجهیزات موجود در حوزه گردشگری سلامت داشته است.

Zetina و Cheng (۲۲) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که گردشگری از بعد اقتصادی اثرات شدیدی از کووید ۱۹ داشته است و بر این اساس می‌توان گفت که این مطالعه از لحاظ شناسایی بعد اقتصادی به عنوان یکی از

جنبه‌های متأثر گردشگری سلامت از کووید ۱۹ با تحقیق Cheng و Zetina (۲۲) همراستا است Metaxas و Folinas (۲۵) در پژوهش خود با عنوان تأثیر شیوع کووید ۱۹ بر گردشگری پزشکی، ضمن بررسی اثرات کووید ۱۹ بر گردشگری پزشکی کشورهای مختلف به این نتیجه رسیدند که کووید ۱۹ در حوزه‌های مختلف اجتماعی، مذهبی، ورزشی، هنری و فرهنگی بر جوامع انسانی تأثیرگذار بوده است و در حوزه گردشگری منجر به کندی اقتصادی در بازارهای بزرگ شده است و مشکلات زیادی در حوزه گردشگری از جمله هتل‌ها و پروازها ایجاد نموده است. بر این اساس می‌توان گفت که نتیجه پژوهش Metaxas و Folinas (۲۵) با نتیجه پژوهش حاضر مبنی بر متأثر بودن عوامل مرتبط با خدمات جانبی گردشگری سلامت که خدماتی مثل هتل‌ها از کدهای باز آن است و نیز تأثیرپذیری ابعاد اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی همراستا است. مطابق نظر یکی از مصاحبه‌شوندگان «در شرایط کرونایی دیگر مراکز خدماتی مثل هتل‌ها دیگر مثل قبل فعال نیستند و حتی ممکن است تصمیم به تعطیلی بگیرند و این موضوع به دلیل نیاز اساسی گردشگری سلامت به خدمات جانبی گردشگری، تهدیدی اساسی برای گردشگری سلامت محسوب می‌شود» Sharma و همکاران (۲۶) در پژوهش خود سقوط اقتصادی ناشی از کووید ۱۹ را بررسی کردند و به اثرات آن بر گردشگری پزشکی اشاره نمودند. در این پژوهش همچنین تأثیر کووید ۱۹ بر ارائه‌دهندگان خدمات مراقبت‌های بهداشتی و نیز گردشگران سلامت تأیید شد. بر این اساس می‌توان گفت که ابعاد اقتصادی و نیز عوامل مرتبط با گردشگران سلامت و عوامل مرتبط با خدمات گردشگری سلامت که در این پژوهش شناسایی شده است با تحقیق Sharma و همکاران (۲۶) همخوانی دارد. همانگونه که در برخی مطالعات قبلی نیز اشاره شده است، کرونا از بعد اقتصادی تأثیر زیادی بر گردشگری سلامت دارد و اقتصاد گردشگری سلامت را دگرگون ساخته است.

این پژوهش همچون عمده پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی بود. از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به خود کرونا ویروس و دسترسی سخت‌تر به خبرگان و گردشگران سلامت در شرایط کرونایی اشاره کرد. این موضوع جمع‌آوری داده‌ها را با مشکلات زیادی روبرو کرد. از دیگر محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این موضوع اشاره کرد که انواع مختلف گردشگری سلامت یکجا مورد مطالعه قرار گرفته است. شاید مطالعه مجزای هر بخش بتواند نتایج جزئی‌تری در خصوص آن حوزه ارائه دهد. مثلاً ممکن است گردشگری تندرستی با گردشگری پزشکی تفاوت‌هایی داشته باشد که در این مطالعه مورد بررسی قرار نگرفته است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که کووید-۱۹ گردشگری سلامت را از دو بعد خرد و کلان تحت تأثیر قرار داده است. در سطح خود عوامل تأثیرپذیر در سه سطح خدمات گردشگری سلامت، خدمات جانبی مرتبط با گردشگری سلامت و گردشگران سلامت تقسیم شدند. هر سه حوزه تحت تأثیر کووید ۱۹ دگرگونی‌هایی داشتند که در سیاست‌گذاری‌های حوزه گردشگری سلامت باید مد نظر قرار گیرد. در سطح کلان نیز چهار حوزه اقتصادی، تکنولوژیک، فرهنگی اجتماعی و سیاسی-قانونی تحت تأثیر کووید ۱۹ قرار گرفتند و این موارد نیز باید در برنامه‌ریزی‌های گردشگری سلامت مورد توجه قرار گیرد. بر اساس نتایج پژوهش حاضر یکی از جنبه‌هایی که گردشگری سلامت از کرونا متأثر شده است، در حوزه مرتبط با خدمات گردشگری سلامت بوده است. در این حوزه مواردی همچون کمبود تجهیزات به دلیل اختصاص آن به بخش‌های کرونایی، گسترش خلعت‌آلین، کمبود نیروی انسانی متخصص بر گردشگری سلامت تأثیر داشته‌اند. در بخش عوامل مرتبط با خدمات جانبی ظرفیت‌های بلااستفاده افزایش یافته‌اند و این

بهداشتی را نسبت به قبل تقویت کنند این عوامل توجه نمایند و در راستای تقویت اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی این عوامل بر حوزه گردشگری سلامت تلاش نمایند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در مصاحبه‌های صورت گرفته با سعه صدر پاسخگوی سوالات مصاحبه بودند تشکر و قدردانی می‌شود. همچنین از دانشگاه محقق اردبیلی به دلیل حمایت مالی تشکر و قدردانی می‌نمایم. لازم به ذکر است که پژوهش حاضر با حمایت مالی دانشگاه محقق اردبیلی و در قالب طرح مصوب شماره ۱۴۰۰/د/۹/۵۰۷۴ با کد اخلاق IR.UMA.REC.1400.004 انجام شده است.

تضاد منافع

در انجام پژوهش حاضر، پژوهشگران هیچ تضاد منافی نداشته‌اند.

بحث منجر به تعطیلی برخی بخش‌ها گردیده است. این موضوع ظرفیت خدمات جانبی را در پسا کرونا کاهش داده و تهدیدی برای توسعه گردشگری سلامت خواهد بود در بخش گردشگران نیز کرونا منجر به افزایش آگاهی عمومی گردشگران و نیز افزایش نگرانی‌های سلامتی شده است و از سوی دیگر حساسیت قیمتی در مقابل مباحث سلامتی کاهش یافته است.

پیشنهادات

بر اساس نتایج پژوهش سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان حوزه سلامت باید در برنامه‌ریزی‌های خود ضمن توجه به عوامل مرتبط با گردشگری سلامت که در مواردی مثل گسترش خدمات آنلاین، برنامه‌ریزی برای کاهش اثرات منفی کمبود نیروی متخصص و تقویت تجهیزات منعکس می‌شود به عوامل مرتبط با خدمات جانبی گردشگری مثل هتل‌داری و خدمات هواپیمایی توجه نموده و در راستای حذف اثرات منفی کاهش ظرفیت در این حوزه‌ها اقدام نمایند. همچنین با توجه به افزایش سطح آگاهی و نگرانی‌های سلامتی در گردشگران حوزه سلامت، سطح رعایت اصول

References

1. Ali Akbari I, Marsousi N, Jalalabadi L. Development of scenarios affecting the future of sustainable tourism in Kerman with a foresight approach. *Journal of Tourism Management Studies* 2020; 15 (50): 35-60. [In Persian].
2. Horng JS, Hsu H, Tsai CY. An Assessment model of corporate social responsibility practice in the tourism industry. *Journal of Sustainable Tourism* 2018; 26 (7):1085-104.
3. Ahani A, Nilashi M, Ibrahim O, Sanzogni L, Weaven S. Market segmentation and travel choice prediction in Spa hotels through TripAdvisor's online reviews. *International Journal of Hospitality Management* 2019; 80: 52-77.
4. Zarei G, Zarei H. Identification of the factors associated with increased length of stay of wellness tourists in Sarein. *Health Information Management* 2019; 16(5): 214-21. [In Persian].
5. Nilashi M, Yadegardehkordi E, Ibrahim O, Samad S, Ahani A, Sanzogni I. Content analysis of websites used to market transnational medical travel. *Globalization and Health* 2019; 7 (1): 40.
6. Ebrahimi M, Tayebi Abolhasani SMR. The importance of health tourism with emphasis on medical tourism. *Nasha Alam Journal* 2017; 8 (1): 56-64. [In Persian].
7. Manouchehri S, Mohammadi S. Analysis of Factors Affecting the Development of Health Tourism in Border Areas (Case Study: Kurdistan Province). *Border Science and Technology Quarterly* 2020; 8 (30): 95-130. [In Persian].
8. Rokni L, Park SH. Medical Tourism in Iran, Reevaluation on the New Trends: A Narrative Review. *Iranian Journal of Public Health* 2019; 48 (7): 1191-1202. [In Persian].
9. Baldwin R, diMauro BW. (Eds). *Economics in the time of covid-19*, CEPR Press 2020: 59-71.
10. Ayittey KF, Ayittey KM, Chiwero NB, Kamasah JS, Dzuvoor C. Economic impacts of Wuhan 2019-nCoV on China and the world. *Medical Virology* 2020; 92(5): 473-5.
11. Gossling S, Scott D, Hall CM. Pandemics, Tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism* 2020; 29: 1-20.
12. Strielkowski W. *International Tourism and COVID-19: Recovery Strategies for Tourism Organizations 2020*. Project: DOI: 10.20944/preprints202003.0445.v1. file:///C:/Users/Miri/Downloads/perprints202003.0445.v1%20(1). Pdf.
13. Taherimirghaed M, Ahmadi B, Rahimiforushani A, Rajabivasoukolaii G, Arab M. The status of medical tourism marketing in private and public hospitals affiliated to Tehran University of medical sciences. *Payavard* 2020; 13 (6): 492-500. [In Persian].
14. Rahmani H, Arab M, Saeedpour J, Rajabi Vasoklaili G, Mirzaei H. Iranian health tourism market in the corona pandemic and after. *management strategies in the health system* 2020; 5 (3): 165-8. [In Persian].
15. Youngman I. COVID-19: medical tourism could be affected until 2021. *Internantional Medical Travel Journal* 2020; 1-5.
16. World Tourism Organization. *International Tourist Numbers Could Fall 60-80% in 2020*, UNWTO Reports, Retrieved from. [https://www.unwto.org/news/covid-19-International-Tourist-Numbers-Could-Fall-60-80% in 2020](https://www.unwto.org/news/covid-19-International-Tourist-Numbers-Could-Fall-60-80%-%20in-2020).
17. Fernandes N. *Economic Effects of Coronavirus Outbreak (COVID-19) on the World Economy (March 22, 2020)*. IESE Business School Working Paper No. WP-1240-E, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3557504> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3557504>
18. Kang SE, Park C, Lee CK, Lee S. The Stress-Induced Impact of COVID-19 on Tourism and Hospitality Workers. *Sustainability* 2021; 13(3): 1-17.

19. Dehghan R, Reshadatjoo H, Talebi K, Dargahi H. Strategic analysis of Iran's health tourism industry in the Corona era. *Health care journal* 2020; 14 (6): 519-34. [In Persian].
20. Abbas J, Riaqa M, Paul Terhemba I, Saqlain R, Gulnara M. Exploring the impact of COVID-19 on tourism: transformational potential and implications for a sustainable recovery of the travel and leisure industry. *Current Research in Behavioral Sciences* 2021; 2:100033.
21. Mulder N. The impact of the COVID-19 pandemic on the tourism sector in Latin America and the Caribbean and options for a sustainable and resilient recovery. Santiago: Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), United Nations, 2020.
22. Cheng J, Zetina Z. A Study to Investigate the Impact of the COVID-19 Pandemic on Tourist Arrivals in Belize. *Open Journal of Social Sciences* 2021; 9(7):326-334.
23. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology* 2006; 3(2): 77-101.
24. Kiakjouri H, Nasimi MA, Taghipourian MJ, Qanbarzadeh G. Presenting the competitive advantage model of the health tourism business in Pasacrona by using the hybrid technique. *International Business Management* 2020; 3(4): 45-66. [In Persian].
25. Folinas S, Metaxas T. Tourism: The Great Patient of Coronavirus COVID-2019', Sotiris and, Theodore, Munich Personal RePEc Archive 2020; University of Thessaly.
26. Sharma A, Vishraj B, Ahlawat J, Mittal T, Mittal M. Impact of COVID-19 outbreak over Medical Tourism Abhimanyu, *Journal of Dental and Medical Sciences* 2020; 19(5): 56-58.

Identifying the Relevant Factors of Health Tourism in the Epidemic of Covid-19

Ghasem Zarei¹

Original Article

Abstract

Introduction: covid 19 has affected various sectors of the economy and the tourism , including health tourism. Health tourism has a significant impact on the prevalence of corona due to its direct relationship with individuals' health. This study endeavored to identify relevant factors of health tourism in the edidemic of covid-19.

Methods: This qualitative study was done with the theme analysis method. Data collection was done through semi-structured interviews with health tourism experts and health tourists. Targeted sampling continued until theoretical saturation was reached, and a total of 14 samples were selected.

Results: The results revealed that relevant factors of health tourism with effect on covid 19 epidemic was in both micro and macro levels. In micro level, three categories of factors, including factors related to health tourism services, factors related to tourism ancillary services, and factors relevant to health tourists, were affected by covid 19. In the macro level, the relevant factors of health tourism on covid 19 epidemic has been in 4 sectors: economic, technological, political-legal and cultural-social.

Conclusion: Results revealed that the lack of equipment due to its allocation to the corona sectors, the expansion of online services, and the lack of specialized human resources have affected health tourism. In the factors related to ancillary services, unused capacities have increased and this discussion has led to the closure of some sectors. This issue will reduce the capacity of ancillary services in the post-corona period and will be a threat to the development of health tourism. In the tourist sector, corona has led to an increase in the general awareness of tourists as well as an increase in health concerns, and price sensitivity has decreased in relation to health issues.

Keywords: Covid 19; Health Tourism; Micro Factors; Macro Factors

Received: 13 Apr,2022

Accepted:2 Jun, 2022

Published: 6 Jul, 2022

Citation: Zarei Gh. **Identifying the Relevant Factors of Health Tourism in the Epidemic of Covid-19.** Health Inf Manage 2022; 19(2): 96-103.

Article resulted from a research project with No 5074/9/D/1400. funded by Mohaghegh Ardabili University.

1- Associate Professor, Associate Professor, Business Administration, Department of Business Administration, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran

Address for correspondence: Ghasem Zarei ; Associate Professor, Business Administration, Department of Business Administration, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran; Email: zareigz@gmail.com